



## USMON AZIM “TONG OTGAN TARAFLARDA” ASARINING BADIY VA FALSAFIY TAHLILI

**Baxodirova Sevinch**

Nizomiy nomidagi O‘zMPU Filologiya fakulteti  
O‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi 401-guruh talabasi

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada Usmon Azimning “Tong otgan taraflarda” dramatik dostoni badiiy va g‘oyaviy jihatdan tahlil qilinadi. Asarda milliy tarix, insoniylik, vatanparvarlik va ruhiy kurash motivlari ramziy obrazlar orqali ifodalangan. Tadqiqotda asarning kompozitsiyasi, obrazlar tizimi, dialoglar dinamikasi hamda falsafiy mazmuni ilmiy yondashuv asosida o‘rganiladi. Shuningdek, tong obrazi orqali yangilanish, umid va ma‘naviy uyg‘onish g‘oyalari ochib beriladi.

**Kalit so‘zlar**

Usmon Azim, dramatik doston, tong obrazi, ramz, vatanparvarlik, lirik qahramon, falsafiy mazmun, milliy tarix, dialog, badiiy tasvir.

**Kirish**

Zamonaviy o‘zbek adabiyotida Usmon Azim ijodi dramatik tafakkur, falsafiy chuqurlik va milliy ruh uyg‘unligi bilan ajralib turadi. Uning “Tong otgan taraflarda” asari dramatik doston janrida yozilgan bo‘lib, unda tarixiy va badiiy voqelik uyg‘unlashtirilgan. Asarda inson taqdiri, el-ulus birligi va ma‘naviy kurash markaziy o‘rin egallaydi.

Asar voqealari qadimiy, afsonaviy tarixiy muhitda kechadi va unda ramziy obrazlar orqali xalq ruhiyati ifodalanadi .

**Asosiy qism**

“Tong otgan taraflarda” dramatik doston sifatida sahnaviy va epik unsurlarni birlashtiradi. Dialoglar orqali voqealar rivoji tezlashadi, bu esa asarning teatrbopligini oshiradi. Dramaturgik konfliktlar inson va taqdir, ezgulik va yovuzlik o‘rtasidagi kurashni aks ettiradi. Asarda “tong” obrazi markaziy falsafiy yukga ega. Tong — zulmatdan yorug‘likka, umidsizlikdan umidga o‘tish ramzi sifatida talqin qilinadi. Bu obraz orqali muallif yangi hayot boshlanishi va ruhiy uyg‘onishni ifodalaydi.

Asarda Manguqut, Tongyorug‘, Kunyorug‘, Yolg‘iz Mergan kabi obrazlar orqali xalqning tarixiy va ruhiy holati aks ettiriladi. Har bir obraz ma‘lum bir g‘oyaviy yukni tashiydi:

- Manguqut — tajriba va o‘tgan avlod hikmati;
- Tongyorug‘ — umid va davomiylik;
- Yolg‘iz Mergan — poklik va qurbonlik timsoli.

Asarda insonning o‘z taqdiri, xalq oldidagi burchi va vatan uchun fidoyilik g‘oyalari markaziy o‘rinda turadi. Shoir hayot va o‘lim, kurash va umid kabi qarama-qarshi tushunchalarni bir butun falsafiy tizimda ifodalaydi. Asarda metafora, ramz,

allegoriya va dialoglardan keng foydalanilgan. Ayniqsa, tabiat obrazlari (tong, shamol, tog‘, yorug‘lik) inson ruhiy holati bilan uyg‘unlashtirilgan.

#### Xulosa

“Tong otgan taraflarda” dramatik dostoni Usmon Azim ijodining yetuk namunalaridan biri bo‘lib, unda milliy ruh, tarixiy xotira va falsafiy tafakkur uyg‘unlashgan. Asarda tong obrazi orqali insoniyatning doimiy yangilanishga intilishi ifodalanadi. Ushbu asar o‘zbek dramatik adabiyotida muhim o‘rin tutadi.

#### Foydalanilgan adabiyotlar

1. Usmon Azim. Tong otgan taraflarda (dramatik doston). Mutolaa platformasi: <https://mutolaa.com/book/tong-otgan-taraflarda>
2. O‘zbek adabiyoti tarixi. Toshkent: Fan nashriyoti, 2015.
3. Karimov N. Zamonaviy o‘zbek dramaturgiyasi. Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
4. Adabiyot nazariyasi. Toshkent: Sharq, 2012.